

Kortesseem, Dorpsstraat

Een archeologische prospectie met ingreep in de bodem

Kortesseem, Dorpsstraat

Een archeologische prospectie met ingreep in de bodem

P.L.M. Hazen

Colofon

VEC Rapport 7

Opgraving ☐	Prospectie ☒
Vergunningsnummer:	2013/488
Naam aanvrager:	P. Hazen
Naam site:	Kortesseem, Dorpsstraat

Kortesseem, Dorpsstraat

Een archeologische prospectie met ingreep in de bodem

Vlaams Erfgoed Centrum bvba

Auteur: P.L.M. Hazen

In opdracht van: H-Plus Vastgoed

Foto's en tekeningen: Vlaams Erfgoed Centrum, tenzij anders vermeld

© Vlaams Erfgoed Centrum bvba, Leuven, februari 2014

Niets uit deze uitgave mag vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt worden door middel van druk, fotokopie of welke wijze dan ook zonder voorafgaandelijke schriftelijke toestemming van Vlaams Erfgoed Centrum bvba.

Vlaams Erfgoed Centrum bvba aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit de toepassing van de adviezen of het gebruik van de resultaten van dit onderzoek

D/2014/13.254/7

ISSN 2295-2675

Vlaams Erfgoed Centrum

Interleuvenlaan 62

3001 Leuven

Tel + 32 (0)16 39 47 96

info@vlaamserfgoedcentrum.be

www.vlaamserfgoedcentrum.be

Inhoud

Administratieve gegevens	4
Samenvatting	5
1 Inleiding	7
1.1 Kader	7
1.2 Ruimtelijke en bodemkundige situering	7
1.3 Archeologische verwachting	10
1.3.1 Historische situering	10
1.3.2 Archeologisch onderzoek in de regio	11
2 Methoden	13
2.1 Strategie	13
2.2 Veldwerk	14
3 Resultaten	15
3.1 Stratigrafie en profielen	15
3.2 Bespreking van de sporen	17
3.2.1 Sporen uit de Volle en Late Middeleeuwen	18
3.2.2 Sporen van bebouwing uit de Nieuwe tijd	20
3.3 Het vondstmateriaal	22
4 Besluit	23
5 Aanbevelingen	24
Literatuur	25
Geraadpleegde websites	25
Lijst van afbeeldingen en tabellen	25
Bijlage 1 Overzicht van de verschillende (pre)historische periodes	26
Bijlage 2 Sporenkaarten en vlakhoogtekaarten	27
Bijlage 3: Sporenlijst	31
Bijlage 4: Vondsteninventaris	32
Bijlage 5: Harris matrix	33
Afkortingen in de database	34

Administratieve gegevens

Provincie:	Limburg
Gemeente:	Kortesseem
Plaats:	Kortesseem
Toponiem:	Dorpsstraat
Kadastrale gegevens:	Kortesseem Afd. 1, Sectie C, 859p, 853c2, 853b2
Opdrachtgever:	Jean-Pierre Vangronsvelt H-Plus Vastgoed Maastrichterstraat 259 3740 Bilzen T: +32 (0) 89 209 469 E: jean-pierre@hplus.be
Projectverantwoordelijke: (Vergunninghouder)	Peter Hazen Vlaams Erfgoed Centrum BVBA Interleuvenlaan 62 3001 Leuven T: + 32 (0)16 39 47 96 E: info@vlaamserfgoedcentrum.be
Bevoegde overheid:	Ingrid Vanderhoydonck Onroerend Erfgoed Koningin Astridlaan 50, bus 1, 3500 Hasselt T: +32 (0) 9 265.46.49 E: ingrid.vanderhoydonck@rwo.vlaanderen.be
Vergunning onderzoek:	2013/488
Vergunning metaaldetectie:	2013/488(2)
Projectcode:	KORM-13
Uitvoering van het veldwerk:	2 december 2013
Beheer en plaats documentatie en vondsten:	Documentatie en vondsten worden samen met documentatie van de opgraving gedeponneerd

---

Samenvatting

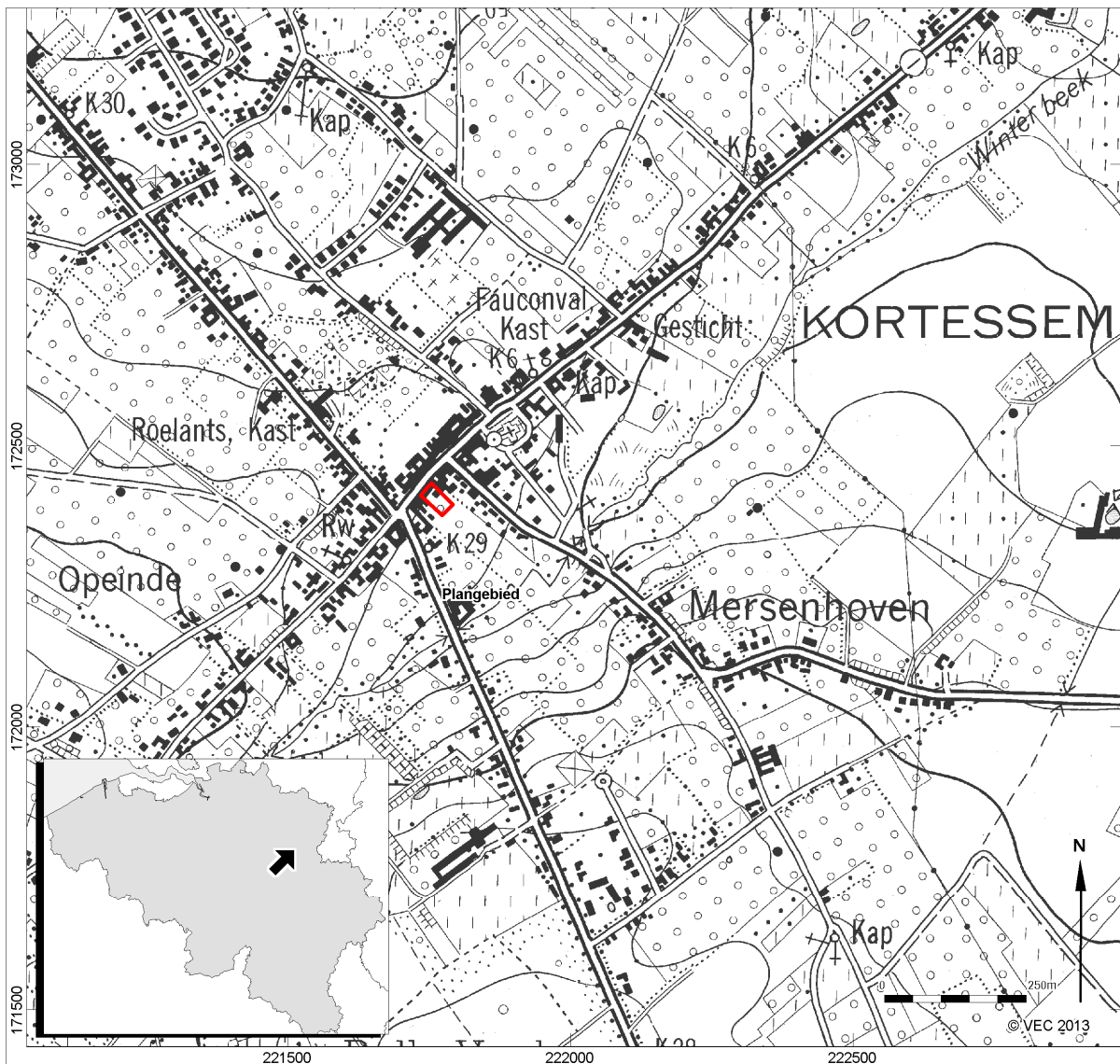
In het kader van de voorgenomen realisatie van een woongeheel met handelsruimten en ondergrondse parking heeft het Vlaams Erfgoed Centrum een archeologische prospectie met ingreep in de bodem uitgevoerd voor het plangebied 'Kortesseem, Dorpsstraat'. Op verschillende historische kaarten is zichtbaar dat het plangebied langs de Dorpsstraat al zeker vanaf de 18^e eeuw bebouwd is. Aangezien de locatie dicht bij het oude centrum van het dorp is gelegen, is het plangebied mogelijk sinds de Middeleeuwen bewoond. Kortesseem wordt al in de 8^e eeuw in oude bronnen vermeld. De Centrale Archeologische Inventaris vermeldt in de omgeving van het gebied vooral vondstmeldingen uit de Late Middeleeuwen en Nieuwe tijd.

Het dorp Kortesseem bevindt zich in de leemstreek. Het plangebied zelf ligt op de bodemkaart deels in een bebouwde zone (OB) en deels in een zone met een matig natte leembodem met sterk gevlekte, verbrokkelde textuur B horizont (Adc). Het gebied bevindt zich ter hoogte van een doorgang in de vallei van de Winterbeek, waarin het perceel in het zuidoosten grenst. Het bodemkundig onderzoek tijdens de prospectie heeft deze bodemserie bevestigd.

De bestaande bebouwing heeft de ondergrond in het noordelijk deel van het plangebied aanzienlijk verstoord. Door de aanwezigheid van enkele kelders is de bodem tot onder het sporenniveau geroerd. Een tweede verstoring betreft de verontreiniging op de achtererven van die gebouwen. Door reducerende omstandigheden is de ondergrond hier deels blauw gekleurd. Het bestaande riool is ook dieper uitgegraven dan het vastgestelde sporenniveau. Hierdoor is een strook van enkele meters breed eveneens verstoord. In deze zone is wel een greppel aangetroffen, maar vanwege de verstoringen zal het moeilijk worden om een goed beeld van de sporen in deze zone te krijgen. Het VEC adviseert daarom om deze zone vrij te geven voor verdere ontwikkeling.

Het deel ten zuiden van de rioolsleuf heeft nog wel een intacte bodemopbouw. Hier zijn dicht onder de teelaarde sporen uit de overgang van de Volle naar de Late Middeleeuwen aangetroffen. Het gaat om enkele paalsporen, kuilen, greppels en een mogelijke waterput of leemwinningskuil. Hoewel dit deel van het terrein buiten de nieuw aan te realiseren bebouwing ligt, zijn de vondsten vanwege de geringe diepte onder maaiveld toch erg kwetsbaar. Het betreden van dit deel van het terrein met zwaar materieel heeft al enige schade opgeleverd. Het aanleggen van paden en beplanting kan ook schade opleveren aan de archeologische waarden. Het VEC adviseert daarom om deze zone vlakdekkend op te graven, om deze waarden veilig te stellen. Indien de sporen in de ondergrond behouden kunnen blijven, adviseren wij om de zone tijdens de bouwwerkzaamheden fysiek af te zetten, zodat er geen materieel overheen kan rijden.

De sporen behoren tot een vroege fase van de bewoning in Kortesseem en kunnen daarom een bijdrage leveren aan de kennis over de ontstaansgeschiedenis van het dorp. Bij een vervolgonderzoek zal moeten worden bepaald wat voor type sporen het betreft: behoren ze tot een achtererf van de bewoning langs de Dorpsstraat, of betreft het de kern van de bewoning zelf.

Afb. 1 Locatie van het onderzoeksgebied op de topografische kaart met aanduiding van het onderzoeksgebied in het rood (AGIV).

1 Inleiding

1.1 Kader

In opdracht van H-Plus Vastgoed heeft het Vlaams Erfgoed Centrum een archeologische prospectie met ingreep in de bodem uitgevoerd voor het plangebied 'Kortessem, Dorpsstraat' (Afb. 1). Op deze locatie wordt een woongehele met handelsruimten en ondergrondse parking gerealiseerd door de opdrachtgever.

Het doel van deze prospectie met ingreep in de bodem is een archeologische evaluatie van het terrein. Voor dit onderzoek werden volgende onderzoeksvragen opgenomen in de bijzondere voorwaarden horende bij de opgravingsvergunning :

- Wat is de aard van de verstoring van de bestaande bebouwing?
- Wat is de verwachting van het terrein na uitvoering van het bureauonderzoek?
- zijn er sporen aanwezig?
- zijn de sporen natuurlijk of antropogeen?
- hoe is de bewaringstoestand van de sporen?
- maken de sporen deel uit van één of meerdere structuren?
- behoren de sporen tot één of meerdere periodes?
- welke aspecten verdienen bijzondere aandacht bij een eventueel vervolgonderzoek?

Het veldwerk is uitgevoerd op 2 december 2013. Het veldteam bestond uit Peter Hazen (projectverantwoordelijke) en Daniël de Kooter. De metaaldetectie werd uitgevoerd door Peter Hazen. Als wetenschappelijke begeleiding trad Henk Van De Velde (ADC ArcheoProjecten) op. Het archeologisch onderzoek stond onder toezicht van Ingrid Vanderhoydonck (Onroerend Erfgoed, provincie Limburg).

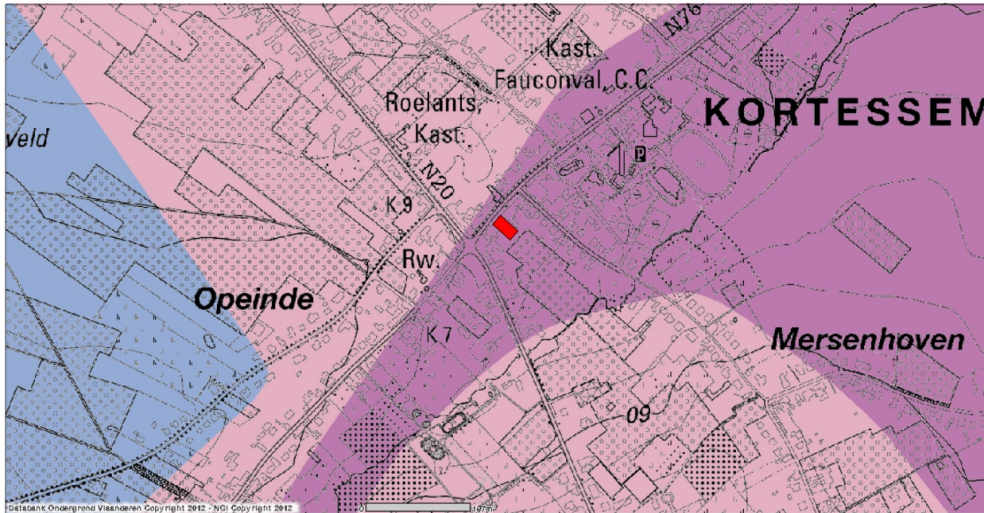
De vondsten en bijhorende documentatie die tijdens prospectie zijn verzameld, worden voorlopig bewaard in het depot van het Vlaams Erfgoed Centrum. Na afronding van de opgraving zal de opgravingsdata van de prospectie en de opgraving gezamenlijk gedeponneerd worden.

1.2 Ruimtelijke en bodemkundige situering

Het projectgebied 'Kortessem Dorpsstraat' situeert zich in de gemeente Kortessem (provincie Limburg), aan de Dorpsstraat op de percelen met huisnummer 24, 26 en 28. Het onderzoeksgebied betreft alleen het noordelijke, bebouwde deel van het perceel. Het achterste deel wordt nog niet ontwikkeld. Het terrein wordt begrensd door de naastgelegen huizen aan de oost- en westzijde en de Dorpsstraat in het noorden. Het onderzoeksgebied was tot voor kort bebouwd en het meest zuidelijke deel was in gebruik als tuin. Het tot voor kort bebouwde gebied is gelegen op een hoogte van ca. + 55,7 m TAW en daalt richting het zuidoosten tot ca. + 55,3 m TAW.

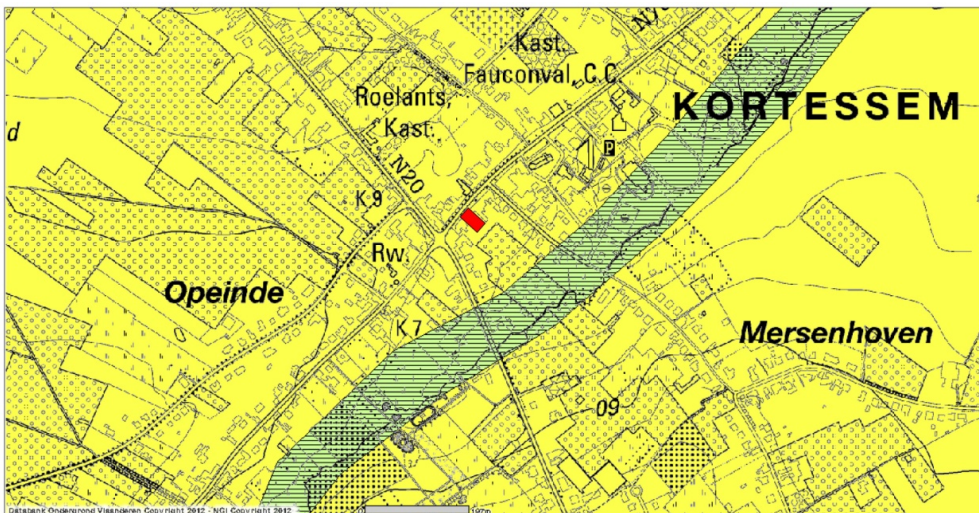
Onder het projectgebied bevinden zich sedimenten, die behoren tot de Formatie van Sint-Huibrechts-Hern (afb. 2). Deze sedimenten dateren uit het Laatste Eoceen en bestaan uit grijsgroen klei-, glimmer- en glauconiethoudend zeer fijn zand.¹ Vanwege de ligging in een geërodeerde beekvallei zijn de jongere Formaties van Borgloon en Bilzen hier niet meer aanwezig. De Formatie van Borgloon is zichtbaar aan beide zijden van de beekvallei. Deze formatie bestaat uit zwarte schelprijke klei. Ten westen van Kortessem bevinden zich in de ondergrond afzettingen, die behoren tot de Formatie van Bilzen. Deze formatie dateert uit het Vroeg-Oligoceen en bestaat uit twee zandpakketten gescheiden door een kleirijke eenheid.

¹ De Geyter 2001, 18-22.

Afb. 2 Het plangebied op de Tertiair geologische kaart.² In donkerpaars de Formatie van Sint-Huibrechts-Hern, in lichtpaars de Formatie van Borgloon en in blauw de Formatie van Bilzen.

De Quartaire ondergrond bestaat uit eolische afzettingen van pleistocene ouderdom (afb. 3). Binnen het projectgebied is er Haspengouw leem aanwezig en gebeurde deze afzetting grotendeels tijdens het Hesbayaan. Dit was een koude, zeer vochtige periode met veel neerslag. Het afgezette leem werd ten gevolge van deze neerslag door smeltwaters herwerkt, zodat men over niveo-eolisch leem spreekt. Meestal kreeg men hierdoor uit deze eerste periode van de Weichsel-ijstijd een afwisselende afzetting van leem en zand. Immers werd het zand reeds bij een groot debiet van de smeltwaters afgezet terwijl het leem pas bij een klein debiet, dus in de zomer. Deze afwisseling van zand en leem noemt men Haspengouw leem. De impact van de mens (zoals ontbossing) tijdens het holoceen heeft ervoor gezorgd dat dit leemdek erodeerde en colluviale afzettingen heeft gevormd.³ In het zuidoostelijk deel van het perceel liggen Holocene en/of Tardiglaciale fluviatiele afzettingen bovenop de eolische afzettingen. Deze zijn afgezet bij overstromingen van de Winterbeek.

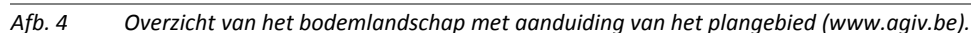
Afb. 3 Het plangebied op de Quartair geologische kaart.⁴ In geel Eolische afzettingen (zand tot silt) van het Weichseliaan (LaatPleistoceen), mogelijk Vroeg-Holoceen, In groen de fluviatiele afzettingen uit het Holoceen.

² www.dov.vlaanderen.be.

³ Goosens 2001, 22.

⁴ www.dov.vlaanderen.be.

1.3 Archeologische verwachting

1.3.1 Historische situering

Kortessem wordt voor het eerst vermeld in 741 als Curtricias, als heerlijkheid van het graafschap Loon, met titel van Baronie.⁵ De naam is afgeleid van het Latijn *cortorium* (omheining) of het Keltisch (kortoro = omheining? en acu = woonplaats?). Het omheinde dorp was een belangrijk leen van de Loonse graaf. Een van de heren was Filips van Montmorency, graaf van Hoorn, die in 1568 in Brussel onthoofd werd. In Kortessem lagen ook de grote domeinen Printhaghen en Bombroek. In de 13^e eeuw gaf de heer van Altena aan de parochiekerk een kapittel van zes kanunniken.

Volgens de kabinetskaart van de Oostenrijkse Nederlanden, opgenomen op initiatief van graaf de Ferraris (1771-1778), lag het onderzoeksgebied in de 18e eeuw net buiten de kern van het dorp (Afb. 5). De kern lag meer naar het oosten, rondom de romaans-gothische Sint-Pieterskerk, die uit de 11e tot 13e eeuw dateert. Aan de Dorpsstraat is op dit perceel al een huis gebouwd. Het zuidelijk deel van het plangebied is in gebruik als akkerland. De huidige Klokkehofstraat was destijds nog niet aangelegd. Richting Mersenhoven loopt slechts één weg, die meer overeenkomt met de huidige wegen Oud Mersenhoven en Kapittelstraat.

Ook de Atlas der Buurtwegen laat zien dat het perceel rond 1840 bebouwd is (Afb. 6). Verder staat de Klokkehofstraat op deze kaart wel aangegeven. Op het zuidelijk deel van het perceel is tot aan de Winterbeek, die functioneerde als gemeentegrens, geen bebouwing zichtbaar. Dit deel zal nog steeds in gebruik zijn geweest als akkerland.

Afb. 5 Detail uit kaartblad 168 Bilzen van de kabinetskaart van de Oostenrijkse Nederlanden met aanduiding van het plangebied in het geel (Koninklijke Bibliotheek van België).

⁵ www.kortessem.be.

Afb. 6 Uittreksel uit de Atlas der Buurtwegen met aanduiding van het onderzoeksgebied in het rood (GIS-loket van de provincie Limburg).

1.3.2 Archeologisch onderzoek in de regio

Archeologisch onderzoek in de onmiddellijke omgeving van de projectlocatie is tot op heden beperkt. Aan de Mersenhovenstraat zijn bij een archeologische prospectie sporen uit de 16^e tot 18^e eeuw aangetroffen.⁶ Men verwachtte daar de restanten van een 11^e eeuwse klooster terug te vinden, maar sporen uit die periode waren afwezig.⁷ Een belangrijke plaats in de directe omgeving was het versterkt kasteel hoeve Schoonwinkel.⁸ In 1999 is de hoeve geïnventariseerd.⁹ Hieruit bleek dat deze al in de 13^e eeuw vermeld wordt. Nu resteert een L-vormige hoeve, oorspronkelijk met een paar losstaande bestanddelen ten noorden en ten westen. Op de historische kaarten zijn ten noorden van het woonhuis vijvers aangeduid. De toegangsweg lag aanvankelijk aan de zijde van Kortesseem. In 1868 en 1960 werd de hoeve door brand geteisterd. Op de begraafplaats van Kortesseem is nog een munt uit de Romeinse tijd gevonden.¹⁰

Recentelijk heeft een archeologische prospectie plaatsgevonden aan de Tapstraat, waar een nieuwe school zal worden gebouwd. Op deze site zijn paalsporen, kuilen en een mogelijke waterput aangetroffen.¹¹ Op basis van het vondstmateriaal dateert deze bewoning uit de Romeinse tijd.

De CAI laat binnen een straal van 2 km vooral locaties van kasteelterreinen of hoeves en meldingen van losse vondsten uit de Romeinse tijd zien (afb. 7). De vondstmeldingen van Romeins bouwmateriaal

⁶ CAI 52157.

⁷ Vandegehuchte *et al.* 2008.

⁸ CAI 55399.

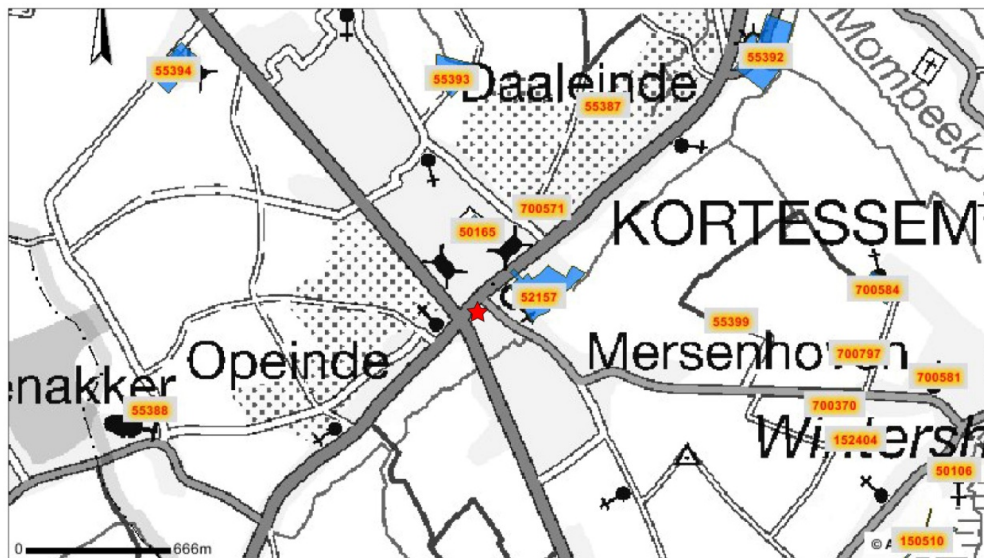
⁹ Pauwels & Schlusmans 1999.

¹⁰ CAI 50165.

¹¹ Mondelinge mededeling Ingrid Vanderhoydonck (Onroerend Erfgoed Limburg).

concentreren zich vooral in en rond Wintershoven.¹² De kasteelterreinen en hoeves in de omgeving betreffen het Kasteel van Bombrouck¹³, Kasteel en hoeve Dessener¹⁴, de Van Vinckenroye Hoeve¹⁵ en de Kasteelhoeve van Printhagen¹⁶

Afb. 7 Uittreksel uit de CAI met de rode ster ter hoogte van het plangebied en de CAI-locaties in het blauw (AGIV).

¹² CAI 700370, 700571, 700581, 700797 en 152404.

¹³ CAI 55392.

¹⁴ CAI 700584.

¹⁵ CAI 55388.

¹⁶ CAI 55394.

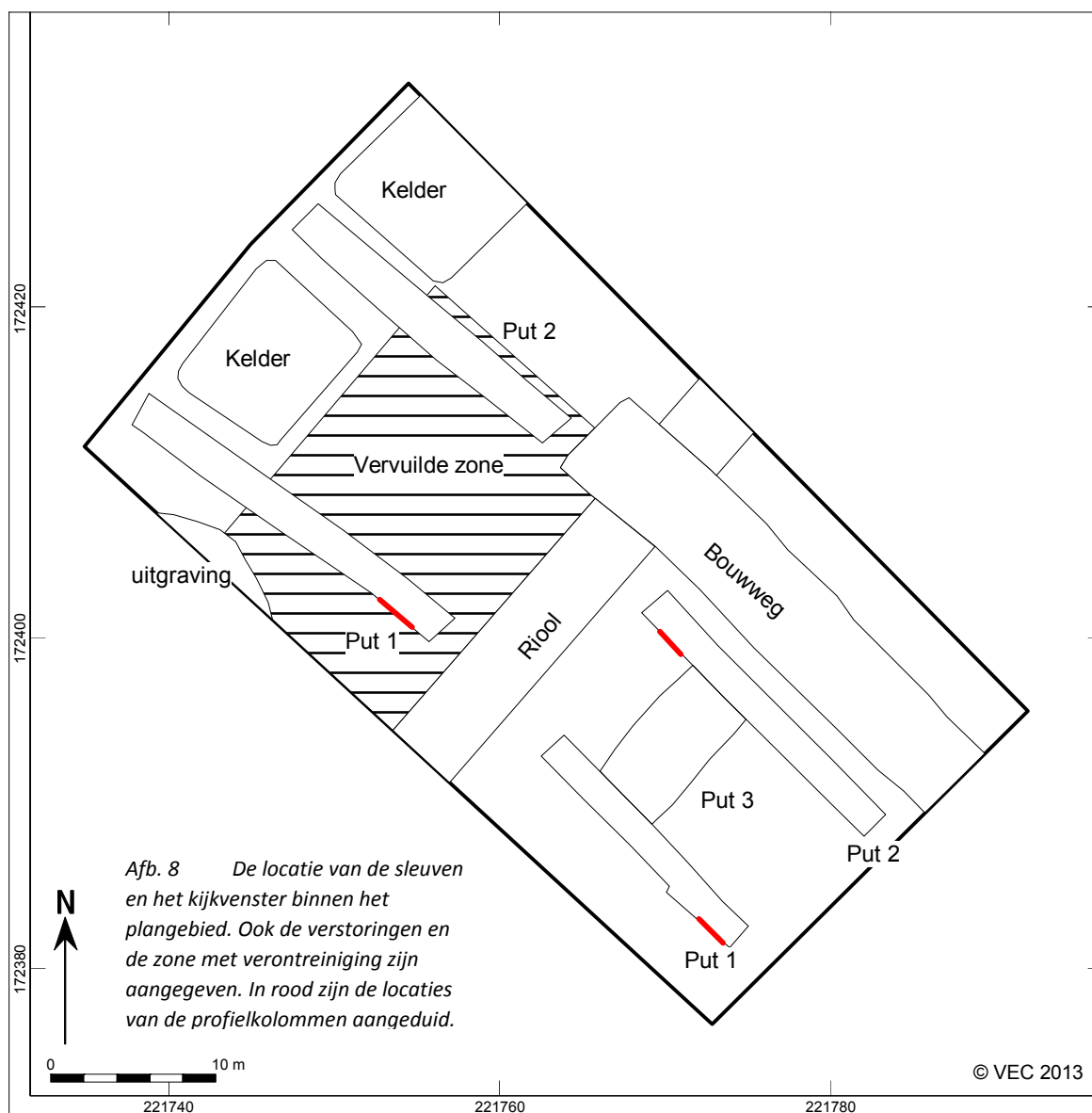
2 Methoden

2.1 Strategie

Het te onderzoeken gebied heeft een oppervlakte van ca. 1500 m². Hiervan diende 10% onderzocht te worden door middel van proefsleuven en 2,5% door middel van een kijkvenster. Het Vlaams Erfgoed Centrum heeft twee sleuven van ca. 40 m lengte met daartussen een kijkvenster voorgesteld.

Vanwege de terreinomstandigheden waren de mogelijkheden voor het aanleggen van de sleuven sterk beperkt, met name in het noordelijk deel. Hier waren bij de sloop van de gebouwen twee kelders uitgegraven en langs het huis met nummer 24 was een leiding omgelegd. Er resteerden zodoende twee smalle zones, juist breed genoeg voor een sleuf van 2 m breed. Midden door het terrein liep van oost naar west nog een bestaande rioolbuis. Daarom zijn de sleuven opgedeeld in twee delen. Tot aan het recentelijk nog bebouwde deel was een bouwweg aangelegd, die intact gelaten diende te worden. Daarom zijn de sleuven in het zuidelijk deel relatief kort op elkaar aangelegd.

Ondanks deze beperkingen bleef er nog voldoende ruimte over om verspreid over het terrein een goed beeld van de archeologische waarden in de ondergrond te verkrijgen. Tijdens het onderzoek is in totaal 164 m² aan sleuven en een kijkvenster van 40 m² aangelegd (afb. 8).

2.2 Veldwerk

Het archeologische vlak is onder begeleiding van de vergunningshoudende archeoloog machinaal aangelegd door een kraan op rupsbanden met een gladde bak met een breedte van 2 m. Het vlak is vervolgens manueel opgeschaafd om de leesbaarheid te bevorderen. De sleuven en de stort zijn met behulp van een metaaldetector onderzocht.¹⁷ Hierna zijn het vlak en de sporen digitaal ingemeten en uitvoerig beschreven (spoornummer, vorm, soort, kleur, samenstelling) met behulp van een *robotic Total Station* (rTS). Vondsten zijn per spoor en per laag ingezameld.

Om een indruk te krijgen van de aard en conservering zijn enkele grondsporen met de hand gecoupeerd. Alle antropogene sporen zijn in het vlak gefotografeerd en de gecoupeerde sporen zijn gefotografeerd, getekend (schaal 1:20) en beschreven.

Om de bodemopbouw te bestuderen zijn in drie diepe profielkolommen aangelegd; twee in sleuf 1 en één in sleuf 2. De profielkolommen zijn handmatig opgeschaafd en vervolgens ingekrast. De lithologische lagen zijn gedocumenteerd, alsook de archeologisch relevante lagen zoals vegetatiehorizonten, cultuurlagen en sporen. Alle lagen zijn bemonsterd en beschreven op textuur, kleur en bodemkundige verschijningen.

¹⁷ Vergunning 2013/488(2) op naam van P. Hazen.

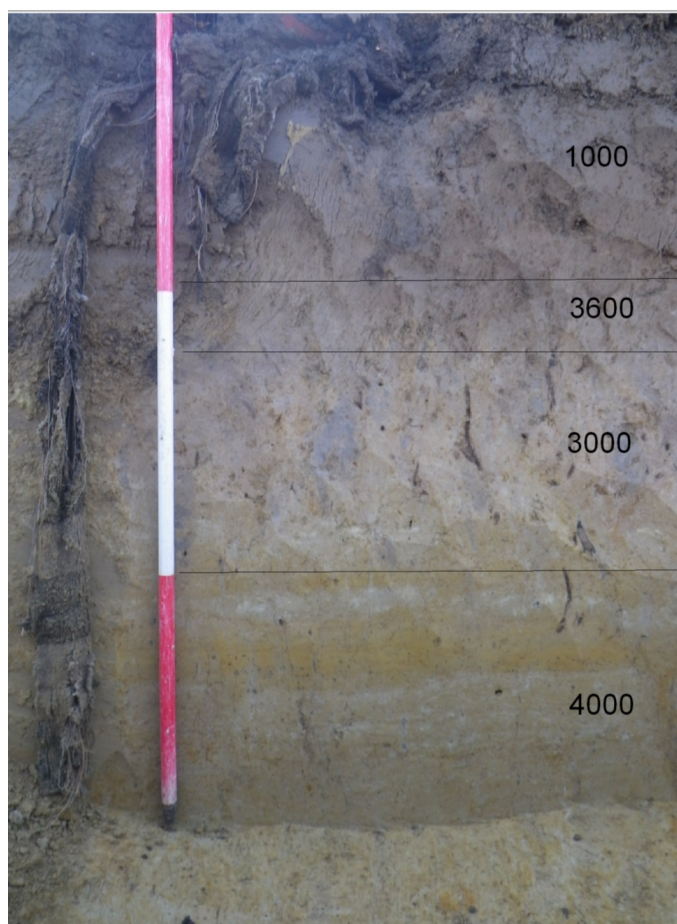

3 Resultaten

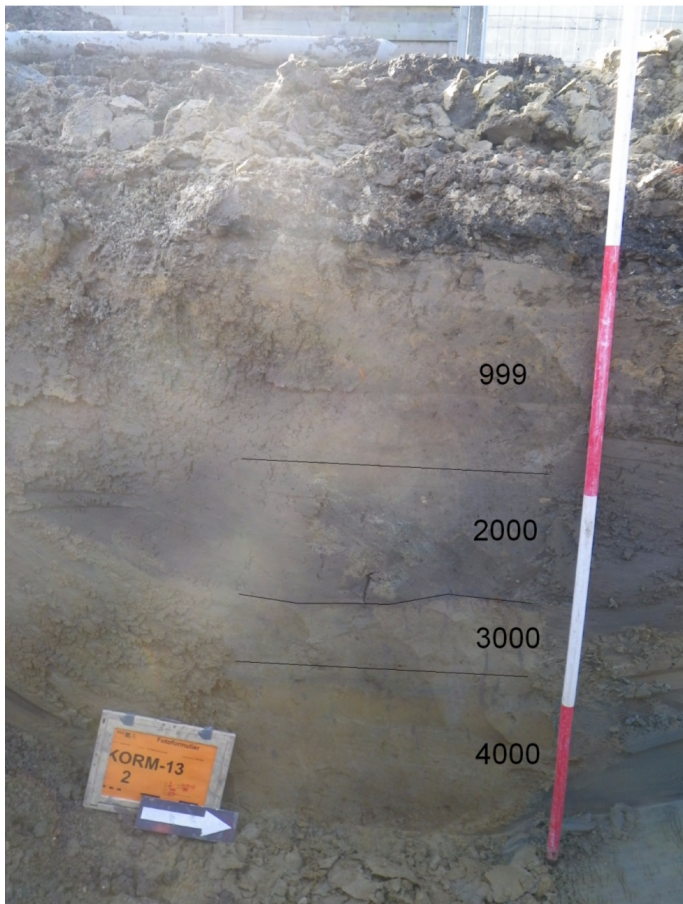
3.1 Stratigrafie en profielen

Voor het bodemkundig onderzoek zijn drie diepe profielputten aangelegd en gedocumenteerd. Vanwege de aanwezigheid van grondsporen in de sleuven, zijn ze niet telkens aan het begin van de sleuf gegraven, zoals in de bijzondere voorwaarden werd gevraagd, maar daar waar het sporenvlak het toeliet. Toch is met de drie kolommen samen een goede dwarsdoorsnede van het terrein bekomen en konden gegevens van de bodemkaart geverifieerd worden.

Het onderzoeksgebied ligt in de leemgronden (A). De bouwvoor rust normaal gezien op een Bt horizont die al of niet door erosie is aangetast. Profiel 2 (afb. 9) is hiervoor illustratief. De bouwvoor (spoor 1000) rust op een Bt (spoor 3000), waarvan de top enigszins is omgewerkt door bioturbatie (spoor 3500). Hoewel de sporen in de bioturbatielaag al doorschemeren, zijn pas echt duidelijk zichtbaar in de B-horizont. Deze gaat over in de C horizon (spoor 4000), een pakket eolische afzettingen, waarin een opvolging van gelige zand- en meer grijsbruine leemlaagjes zichtbaar zijn. De bodemkaart geeft dus inderdaad een correct beeld van de gekarteerde eenheid. Profiel 1 (afb. 10) heeft dezelfde opbouw, maar hier is de Bt horizont afgetopt door een antropogene ophogingslaag (spoor 2000). Bij het opbrengen van deze laag zijn de eventueel aanwezige, kleinere sporen vergraven. Daarboven is nog een dik pakket recent opgebrachte of verstoorde grond zichtbaar (spoor 999).

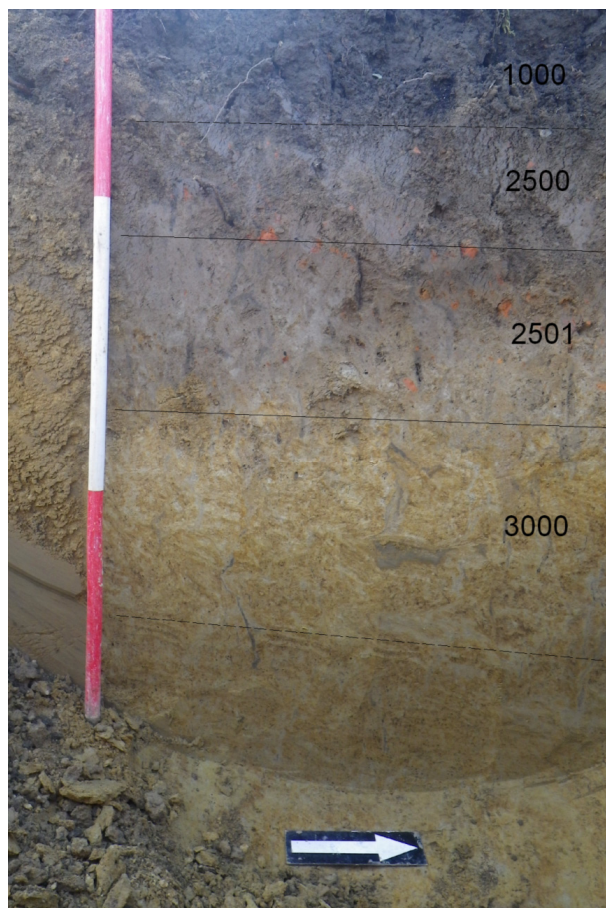

Afb. 9 Het intacte profiel van profielkolom 2.

Afb. 10 Het profiel in het noordelijk deel met de ophogingslaag.

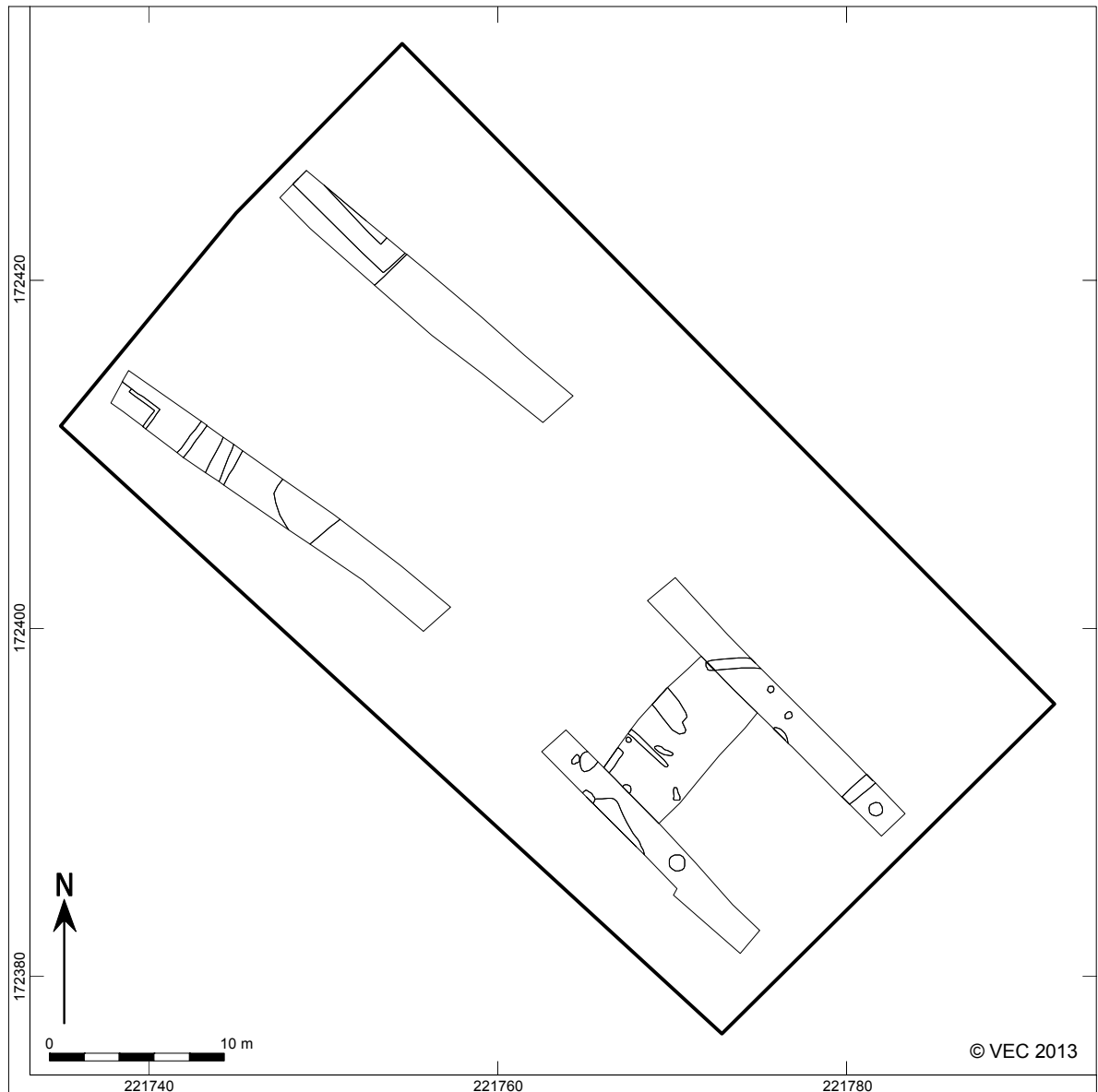
In sleuf 2 is bij profiel 3 een iets andere B horizont (spoor 3000) zichtbaar (afb. 11). De horizont is hier wat droger en brokkeliger, en ook meer gevlekt. De C-horizont was hier niet zichtbaar, hoewel onderin het profiel een meer gelaagde opbouw waar te nemen was. Bovenop de B-horizont zijn enkele lagen met brokjes bouwpuin aangetroffen (spoor 2500 en 2501).

Afb. 11 Het profiel in de sporenzone van sleuf 2.

3.2 Bespreking van de sporen

In totaal werden 19 sporen opgetekend, waarvan in totaal 6 paalkuilen, 5 kuilen, 4 greppels, 3 muurrestanten en een mogelijke waterput of leemwinningskuil (afb. 12). De grondsporen dateren grotendeels uit de Volle Middeleeuwen en het muurwerk behoort tot de bebouwing aan de Dorpsstraat uit de Nieuwe tijd.¹⁸ Daarnaast zijn ook nog 7 natuurlijke en antropogene lagen vastgesteld. De sporen zullen in dit hoofdstuk kort worden besproken. De sporenkaarten van de individuele sleuven en kijkvenster vindt u in bijlage 2, de sporenlijst in bijlage 3.

Afb. 12 Allesporenkaart van de archeologische prospectie.

¹⁸ Zie voor het periodenoverzicht bijlage 1.

3.2.1 Sporen uit de Volle en Late Middeleeuwen

De sporen uit deze periode zijn vooral aangetroffen ten zuidoosten van de rioolsleuf. Ze hebben een grijze tot donkergrijze kleur, zodat ze zich duidelijk aftekenen in de bruine natuurlijke ondergrond. De sporen bevinden zich vrijwel direct onder de teelaarde, al is er vooral in sleuf 1 nog sprake van een dunne bioturbatielaag. Hier zijn de sporen ca. 60 tot 70 cm onder maaiveld opgetekend, maar in sleuf 2 is dit slechts 40 tot 50 cm. In het kijkvenster bleek dat de sporen ook in de zone van sleuf 1 al op een hoger niveau (ca. 10 tot 15 cm hoger) duidelijk zichtbaar zijn. Over het algemeen kan gesteld worden dat in deze zone het sporenniveau zich 40 tot 60 cm onder maaiveld bevindt.

De bewaringstoestand is gemiddeld tot matig. De sporen worden beschermd door slechts een dunne laag teelaarde. Met name ter plaatse van sleuf 2 is bij de sloop regelmatig met zwaar materieel gereden. Hierdoor was het lastig om het vlak op de juiste hoogte goed leesbaar aan te leggen, aangezien de leemgrond dan gaat 'opkrullen'. De bouwweg ten oosten van sleuf 2 zal vermoedelijk ook het sporenvlak (deels) verstoord hebben. Het is mogelijk dat daar alleen de diepere sporen bewaard zijn gebleven. Een drietal sporen is gecoupeerd om de conservering te analyseren. De twee paalsporen (spoor 3 in sleuf 2 en spoor 1 in het kijkvenster) zijn nog slechts 10 tot hooguit 20 cm diep (afb. 13 en 14). De kuil (spoor 8) in sleuf 1 is met een diepte van 24 cm wel goed bewaard gebleven (afb. 15).

Afb. 13 Foto van de coupe van een paalspoor (spoor 3 in sleuf 2).

Afb. 14 Foto van de coupe van een paalspoor (spoor 1 in het kijkvenster).

Afb. 15 Coupe door de kuil (spoor 8) in sleuf 1.

Uit de paalsporen in de sleuven is nog geen structuur te herkennen. De kuilen, greppels en paalsporen lijken te wijzen op een nederzettingsterrein. Daartoe kan ook een waterput of leemwinningskuil (spoor 6) behoren. Het spoor is in sleuf 1 over een lengte van 4,4 m waargenomen en is enigszins rechthoekig van vorm (afb. 16). In het noordelijk deel van sleuf 1 is nog over een smalle zone de natuurlijke bodem nog niet verstoord. Hier is een fosfaatrijke greppel (spoor 3) opgetekend, die op basis van de vulling vermoedelijk uit dezelfde periode als de sporen in het zuidelijk deel dateert. De greppel is gecoupeerd en heeft een ronde bodem met een diepte van 34 cm (afb. 17).

Afb. 16 De waterput of leemwinningskuil in het vlak van sleuf 1, gezien vanuit het oosten.

Afb. 17 Coupe van de greppel (spoor 3) in sleuf 1. In het profiel is duidelijk te zien dat de bodem tot in het sporenvlak is verstoord.

De greppel (spoor 6) en de kuil (spoor 7) hebben een afwijkende vulling. De greppel heeft een wit-lichtgrijze kleur, die mogelijk wijst op een jongere datering. De kuil was bruin gevlekt en sterk doorworteld, en is dus wellicht natuurlijk.

In verschillende sporen is aardewerk aangetroffen. Het aardewerk dateert uit de overgang van de Volle naar de Late Middeleeuwen.

3.2.2 Sporen van bebouwing uit de Nieuwe tijd

In het noordelijk deel is het sporenvlak grotendeels verstoord door de recentelijk gesloopte bebouwing. Ter hoogte van de oorspronkelijke bebouwing zijn bij de sloop twee kelders uitgegraven tot onder het sporenvlak. In het profiel van één van de putten is te zien dat de omliggende grond ook tot deze diepte verstoord is (afb. 18). Dit was ook het geval in de sleuven die aan weerszijden van de uitgegraven kelder zijn aangelegd. Sleuf 1 laat in het uiterste noorden muurwerk zien, dat toebehoort aan de interne indeling van het pand met nummer 28, terwijl in sleuf 2 de westelijke funderingsmuur van nummer 24 is aangetroffen.

Ter hoogte van de latere aanbouw bij de huizen is het sporenvlak niet verstoord maar hier is sprake van bodemverontreiniging, vermoedelijk doordat er één of meerdere stookolietanks hebben gestaan. In de bruine leembodem zijn een groot aantal blauwe reductievlekken waargenomen, die hier vermoedelijk mee samenhangen (afb. 19). Eventueel aanwezige grondsporen zullen hierdoor ook verkleurd zijn. Deze zone loopt door tot aan de rioolsleuf. Vanwege de verontreiniging is deze zone beperkt gedocumenteerd. In sleuf 1 is nog wel een profielkolom aangelegd. Deze laat zien dat het sporenvlak is afgetopt door een grijze ophogingslaag (spoor 2000, afb. 19). De overgang naar de natuurlijke bodem is zeer scherp. Op basis van het aardewerk dat in de laag is gevonden, wordt deze in dezelfde periode als de grondsporen gedateerd. Naar verwachting zijn kleinere sporen van voor deze periode door het opbrengen van deze laag ernstig verstoord.

Afb. 18 Foto van de uitgegraven kelder, gezien vanuit het noorden. In het westelijke profiel zijn duidelijk enkele recent verstoorde lagen zichtbaar.

Afb. 19 Foto van het vlak van het noordelijk deel van sleuf 1, gezien vanuit het zuidoosten. Verspreid is de blauwe verkleuring goed waar te nemen.

3.3 Het vondstmateriaal

Tijdens het onderzoek zijn in totaal 46 vondsten aangetroffen (tabel xx). Het materiaal komt uit enkele sporen in het zuidelijk deel en ook uit laag 2000 zijn vondsten verzameld.

Tabel 1. Overzicht van de vondsten van de archeologische prospectie.

Categorie	Aantal	Gewicht (g)
Gedraaid aardewerk	42	2238
Bouwmateriaal	1	54
Slak	1	17
Natuursteen	2	270
Totaal	46	2579

Het aardewerk dat in de verschillende sporen is aangetroffen, is weinig verweerd en gefragmenteerd. De conservering is goed, wat het makkelijker maakt om aardewerktypen en baksels te herkennen. Het gevonden aardewerk is op te delen in verschillende baksels. Deze baksels zullen kort worden besproken.

Het meeste materiaal is Elmpt aardewerk, maar 19 scherven van vondstnummer 3 behoren toe aan één grote pot, die in de mogelijke waterput is aangetroffen. Deze potvorm dateert tussen 1250 en 1350. Ook uit de ophogingslaag (spoor 2000) zijn verschillende bodemfragmenten van dit baksel gevonden. In deze laag bevinden zich ook enkele bekers van Langerwehe steengoed. Dit materiaal is in de eerste helft van de 14e eeuw te dateren. Een ander baksel dat goed vertegenwoordigd is, is het witbakkend Maaslands aardewerk. Van dit materiaal zijn vooral kleine wandscherfjes gevonden, en wellicht ook een oorfragment. Eén scherfje is geglazuurd. Het witbakkend Maaslands aardewerk komt tot ongeveer 1300 voor. Verder zijn een klein fragment van grijsbakkend aardewerk (datering tussen 1250 en 1500) en een voet van een roodbakkende pot (gedateerd in de 13e tot 14e eeuw) aangetroffen.

Op basis van dit materiaal kan geconcludeerd worden dat het complex in de 13^e tot 14^e eeuw gedateerd kan worden. Het brokje slakmateriaal en de twee fragmenten natuursteen zullen ook in deze periode te plaatsen zijn, al hebben deze geen daterende kenmerken.

4 Besluit

Op de onderzoekslocatie wordt een woongehele met handelsruimten en ondergrondse parking gerealiseerd. Deze bouwactiviteiten zullen de archeologische waarden in de ondergrond vernietigen. Conform art. 4 § 2 van het Decreet houdende Bescherming van het Archeologisch Patrimonium van 30 juni 1993 (B.S. 15.09.1993), gewijzigd bij decreet van 18 mei 1999 (B.S. 08.06.1999), 28 februari 2003 (B.S. 24.03.2003), 10 maart 2006 (B.S. 7.6.2006), 27 maart 2009 (B.S. 15.5.2009) en 18 november 2011 (B.S. 13.12.2011) zijn de eigenaar en de gebruiker ertoe gehouden de archeologische monumenten die zich op hun gronden bevinden te bewaren en te beschermen en ze voor beschadiging en vernieling te behoeden. Daarom werd een archeologisch vooronderzoek in de vorm van een proefsleuvenonderzoek gevraagd om de archeologische potentie van het terrein in te schatten. Op basis van de resultaten kunnen de onderzoeksvragen uit de Bijzondere Voorwaarden als volgt beantwoord worden:

- *Wat is de aard van de verstoring van de bestaande bebouwing?*

De bestaande bebouwing heeft de ondergrond aanzienlijk verstoord. Door de aanwezigheid van enkele kelders is de bodem tot onder het sporenniveau geroerd. Een tweede verstoring betreft de verontreiniging op de achtererven van die gebouwen. Door reducerende omstandigheden is de ondergrond hier deels blauw gekleurd. Het bestaande riool is ook dieper uitgegraven dan het vastgestelde sporenniveau. Hierdoor is een strook van enkele meters breed eveneens verstoord.

- *Wat is de verwachting van het terrein na uitvoering van het bureauonderzoek?*

De Centrale Archeologische Inventaris laat in Kortesseem zelf vooral vondstmeldingen uit de Late Middeleeuwen en Nieuwe tijd zien, hoewel het dorp al in 741 voor het eerst vermeld wordt. Verder zijn er in het nabijgelegen Wintershoven een aantal vondsten uit de Romeinse tijd gedaan. Dat sporen uit deze tijd ook in Kortesseem verwacht kunnen worden, blijkt wel uit de vondst van nederzettingssporen uit de Romeinse tijd op het nabijgelegen schoolterrein.

- *zijn er sporen aanwezig?*

Er zijn sporen aanwezig. Met name in het zuidelijk deel zijn paalkuilen, kuilen en greppels gevonden, en wellicht een water- of leemwinningskuil.

- *zijn de sporen natuurlijk of antropogeen?*

De sporen zijn antropogeen. Mogelijk is de kuil (spoor 7) in sleuf 2 het gevolg van een boomplantgat of doorworteling.

- *hoe is de bewaringstoestand van de sporen?*

De bewaringstoestand is gemiddeld tot matig. De sporen worden beschermd door slechts een dunne laag teelaarde. Over dit deel van het terrein is bij de sloop regelmatig met zwaar materieel gereden. Hierdoor is het lastig om het vlak op de juiste hoogte goed leesbaar aan te leggen. Van de paalsporen resteert in de coupes nog slechts 10 tot hooguit 20 cm. Uit de coupe bleek dat een kuil wel goed bewaard gebleven was. Door de grijze tot donkergrijze kleur zijn de sporen wel goed herkenbaar.

- *maken de sporen deel uit van één of meerdere structuren?*

Zowel in de sleuven als in het kijkvenster zijn nog geen duidelijke structuren waargenomen. De paalsporen behoren vermoedelijk wel tot een structuur, die dan grotendeels buiten de opgegraven zone ligt.

- *behoren de sporen tot één of meerdere periodes?*

Het vondstmateriaal uit de sporen en de ophogingslaag dateert uit één periode, de 13e tot 14e eeuw. De greppel in het zuidelijk deel van sleuf 2 heeft een iets andere vulling, en zou dus uit een andere periode kunnen dateren.

- *welke aspecten verdienen bijzondere aandacht bij een eventueel vervolgonderzoek?*

De sporen behoren tot een vroege fase van de bewoning in Kortesseem. Een belangrijk aspect zal zijn om deze sporen te koppelen aan de ontstaansgeschiedenis van het dorp. Daarnaast is het de vraag wat voor type sporen het betreft. Behoren ze tot een achtererf van de bewoning langs de Dorpsstraat, of betreft het de kern van de bewoning zelf.

5 Aanbevelingen

Gezien de grootschalige verstoringen en de verontreiniging in het noordelijk deel, zijn er nauwelijks mogelijkheden om aaneengesloten zones op te graven. Er is buiten de sleuven weinig ruimte om onderzoek te doen. Een aanvullend onderzoek hier zou nauwelijks meer informatie opleveren ten opzichte van het huidige onderzoek. Het VEC adviseert daarom om hier geen vervolgonderzoek uit te voeren. Het officieel vrijgeven van het terrein gebeurt door Onroerend Erfgoed.

Ondanks het vrijgeven van het terrein blijven de algemene bepalingen die voorzien zijn in:

- het decreet van 30 juni 1993 houdende bescherming van het archeologisch patrimonium, gewijzigd bij de decreten van 18 mei 1999, 28 februari 2003, 10 maart 2006, 27 maart 2009 en 18 november 2011 (BS 08.06.1999, 24.03.2003, 07.06.2006, 15.5.2009 en 13.12.2011)
- en het besluit van de Vlaamse regering van 20 april 1994 tot uitvoering van het decreet van 30 juni 1993 houdende de bescherming van het archeologisch patrimonium, gewijzigd bij besluiten van de Vlaamse Regering van 12 december 2003, 23 juni 2006, 9 mei 2008, 4 december 2009, 1 april 2011 en 10 juni 2011

van toepassing, meer bepaald voor de bepalingen over de meldingsplicht van eventuele toevalsvondsten tijdens het verdere verloop van de werken.

Het deel ten zuiden van de rioolsleuf heeft nog wel een intacte bodemopbouw. Hier zijn dicht onder de teelaarde sporen uit de overgang van de Volle naar de Late Middeleeuwen aangetroffen. Dit deel van het terrein ligt buiten de nieuw aan te realiseren bebouwing, en wordt zodoende niet direct bedreigd. Aangezien de sporen zich dicht onder het maaiveld bevinden (ca. 50 cm), zijn deze erg kwetsbaar. Het betreden van dit deel van het terrein met zwaar materieel heeft al enige schade opgeleverd. Het aanleggen van paden en beplanting kan ook schade opleveren aan de archeologische waarden. Het VEC adviseert daarom om deze zone vlakdekkend op te graven, om deze waarden veilig te stellen. Indien de sporen in de ondergrond behouden kunnen blijven, adviseren wij om de zone tijdens de bouwwerkzaamheden fysiek af te zetten, zodat er geen materieel overheen kan rijden.

Literatuur

De Geyter, G., 2001: *Kaartblad 33 Sint-Truiden. Toelichting bij de geologische Kaart van België*, Brussel.

Goosens, E., 2001: *Kaartblad Sint-Truiden 33. Toelichting bij de Quartairgeologische Kaart*, Brussel.

Pauwels D., & F. Schlusmans, met medewerking van E. Muyldermans & J. Rombouts, 1999: *Inventaris van het cultuurbezit in België, Architectuur, Provincie Limburg, Arrondissement Tongeren, Kanton Borgloon, Bouwen door de eeuwen heen in Vlaanderen 14N4*, Brussel - Turnhout.

Vandegehuchte, C., C. Fexer, M. Smeets, A. Devroe & R. Wilczek 2008: *Archeologisch vooronderzoek aan de Mershovenstraat te Kortesse* (Studiebureau Monumentenzorg).

Geraadpleegde websites

geo-vlaanderen.agiv.be
inventaris.onroerenderfgoed.be
www.cai.erfgoed.net
gis.limburg.be/atlasbuurtwegen
www.kbr.be
www.onderzoeksbalans.be

Lijst van afbeeldingen en tabellen

- Afb. 1 Locatie van het onderzoeksgebied op de topografische kaart met aanduiding van het onderzoeksgebied in het rood (AGIV).
- Afb. 2 Het plangebied op de Tertiair geologische kaart. In donkerpaars de Formatie van Sint-Huibrechts-Hern, in lichtpaars de Formatie van Borgloon en in blauw de Formatie van Bilzen.
- Afb. 3 Het plangebied op de Quartair geologische kaart. In geel Eolische afzettingen (zand tot silt) van het Weichseliaan (LaatPleistocene), mogelijk Vroeg-Holoceen, In groen de fluviatiele afzettingen uit het Holoceen.
- Afb. 4 Overzicht van het bodemlandschap met aanduiding van het plangebied (www.agiv.be).
- Afb. 5 Detail uit kaartblad 168 Bilzen van de kabinetskaart van de Oostenrijkse Nederlanden met aanduiding van het plangebied in het geel (Koninklijke Bibliotheek van België).
- Afb. 6 Uittreksel uit de Atlas der Buurtwegen met aanduiding van het onderzoeksgebied in het rood (GIS-loket van de provincie Limburg).
- Afb. 7 Uittreksel uit de CAI met de rode ster ter hoogte van het plangebied en de CAI-locaties in het blauw (AGIV).
- Afb. 8 De locatie van de sleuven en het kijkvenster binnen het plangebied. Ook de verstoringen en de zone met verontreiniging zijn aangegeven. In rood zijn de locaties van de profielkolommen aangeduid.
- Afb. 9 Het intacte profiel van profielkolom 2.
- Afb. 10 Het profiel in het noordelijk deel met de ophogingslaag.
- Afb. 11 Het profiel in de sporenzone van sleuf 2.
- Afb. 12 Allesporenkaart van de archeologische prospectie.
- Afb. 13 Foto van de coupe van een paalspoor (spoor 3 in sleuf 2).
- Afb. 14 Foto van de coupe van een paalspoor (spoor 1 in het kijkvenster).
- Afb. 15 Coupe door de kuil (spoor 8) in sleuf 1.
- Afb. 16 De waterput of leemwinningskuil in het vlak van sleuf 1, gezien vanuit het oosten.
- Afb. 17 Coupe van de greppel (spoor 3) in sleuf 1. In het profiel is duidelijk te zien dat de bodem tot in het sporenveld is verstoord.
- Afb. 18 Foto van de uitgegraven kelder, gezien vanuit het noorden. In het westelijke profiel zijn duidelijk enkele recent verstoorde lagen zichtbaar.
- Afb. 19 Foto van het vlak van het noordelijk deel van sleuf 1, gezien vanuit het zuidoosten. Verspreid is de blauwe verkleuring goed waar te nemen.

Tabel 1. Overzicht van de vondsten van de archeologische prospectie.

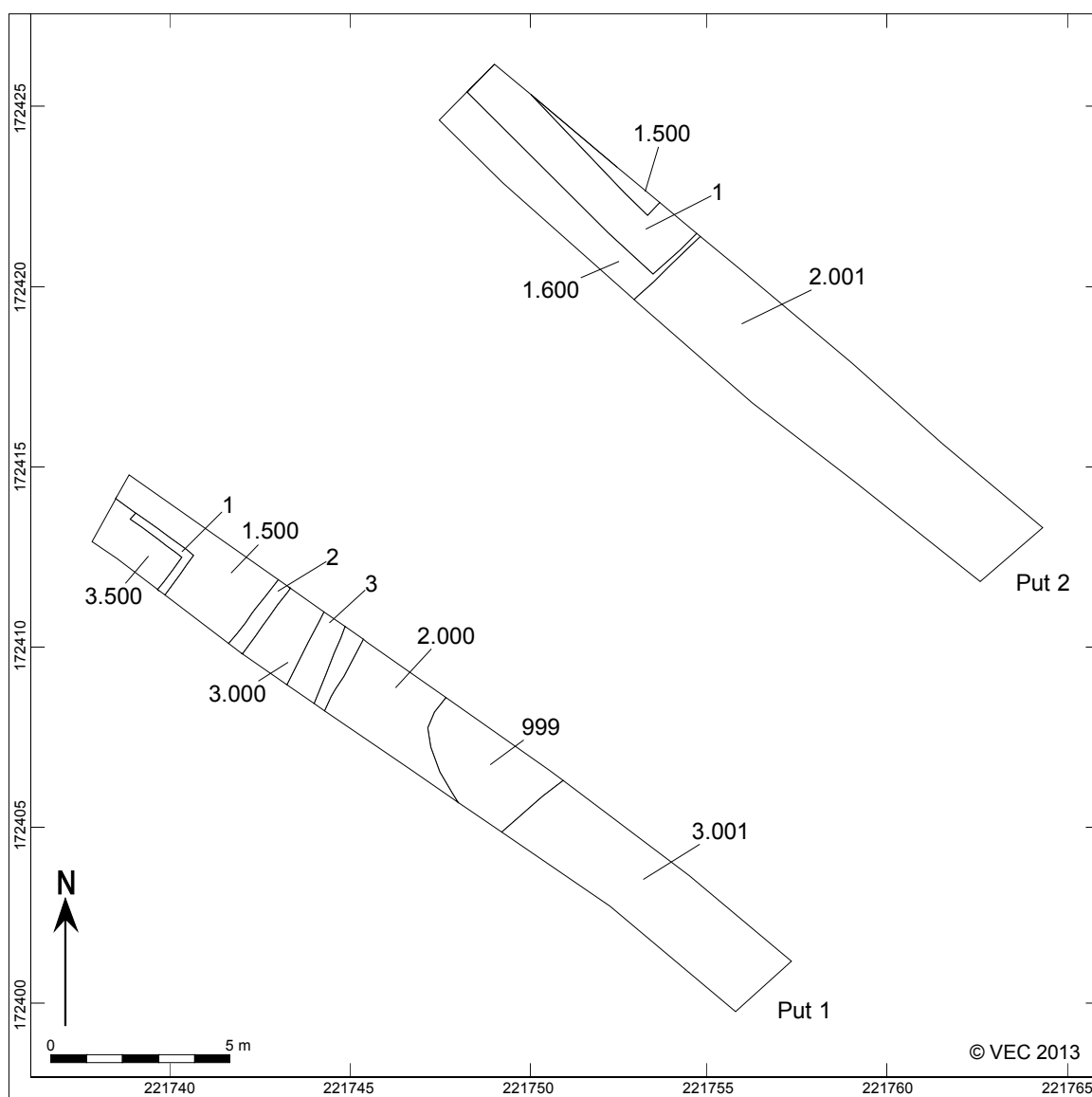
Bijlage 1 Overzicht van de verschillende (pre)historische periodes

Periode	Tijd in jaren	
Nieuwste tijd:		19 ^e E - heden
Nieuwe tijd:		16 ^e E - 18 ^e E na Chr.
Middeleeuwen:		5 ^e E - 15 ^e E na Chr.
Late Middeleeuwen	13 ^e E - 15 ^e E na Chr.	
Volle Middeleeuwen	10 ^e E - 12 ^e E na Chr.	
Vroege Middeleeuwen C / Karolingische periode	8 ^e Eb - 9 ^e E na Chr.	
Vroege Middeleeuwen B / Merovingische periode	6 ^e Ed - 8 ^e Ea na Chr.	
Vroege Middeleeuwen A / Frankische periode	5 ^e E - 6 ^e E na Chr.	
Romeinse tijd:		57 voor Chr. - 402 na Chr.
IJzertijd:		800 - 57 voor Chr.
Late IJzertijd	250 - 57 voor Chr.	
Midden-IJzertijd	475/450 - 250 voor Chr.	
Vroege IJzertijd	800 - 475/450 voor Chr.	
Bronstijd:		2100/2000 - 800 voor Chr.
Late Bronstijd	1050 – 800 voor Chr.	
Midden-Bronstijd B	1500 – 1050 voor Chr.	
Midden-Bronstijd A	1800/1750 - 1500 voor Chr.	
Vroege Bronstijd	2100/2000 - 1800 voor Chr.	
Neolithicum (Jonge Steentijd):		5300 - 2000 voor Chr.
Finaal-Neolithicum	3000 - 2000 voor Chr.	
Laat-Neolithicum	3500 - 3000 voor Chr.	
Midden-Neolithicum	4500 - 3500 voor Chr.	
Vroeg-Neolithicum	5300 - 4800 voor Chr.	
Mesolithicum (Midden-Steentijd):		ca. 9500 - 4000 voor Chr.
Paleolithicum (Oude Steentijd):		tot 10 000 voor Chr.

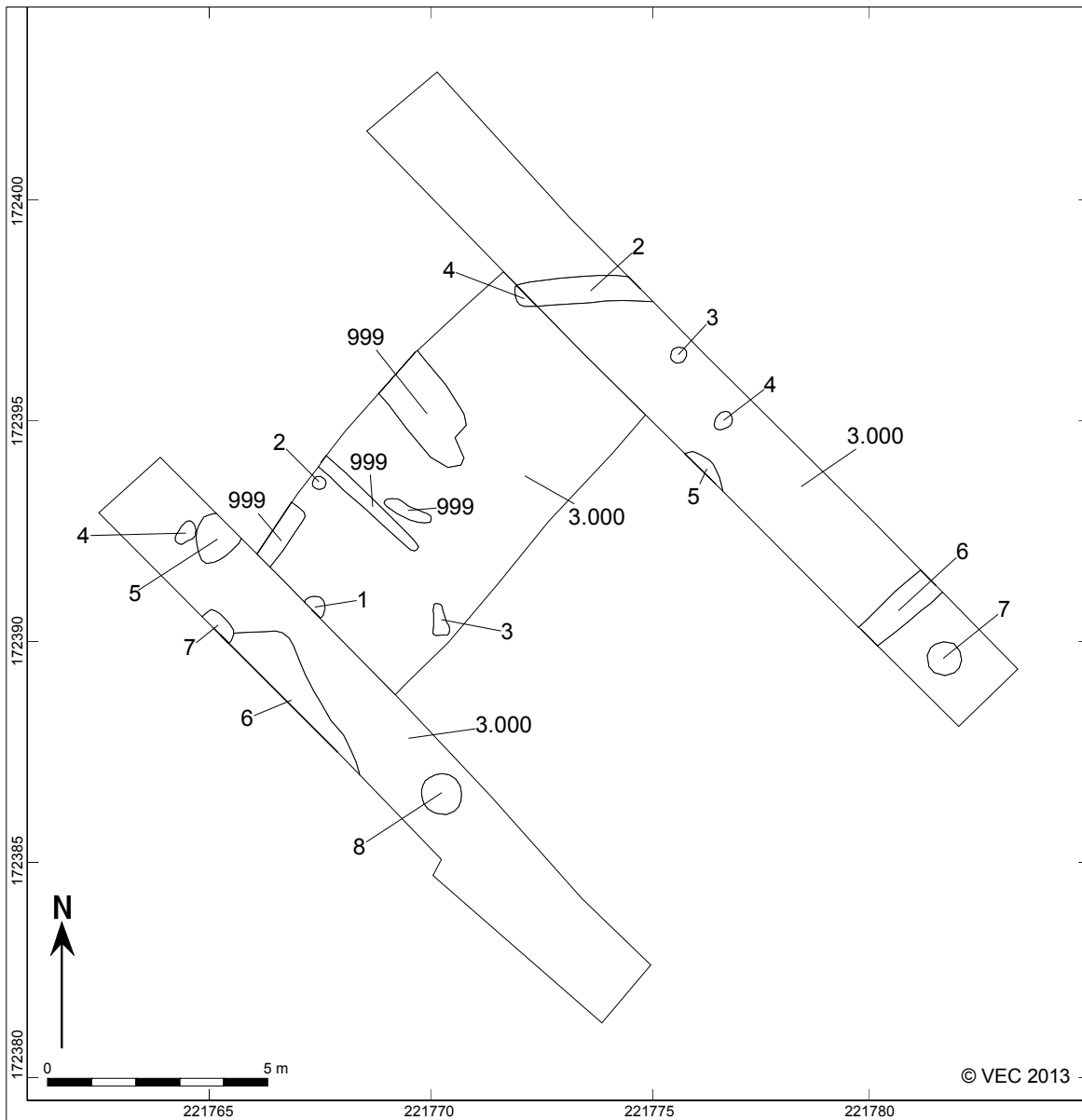
Bron: Onderzoeksbalans Vlaanderen

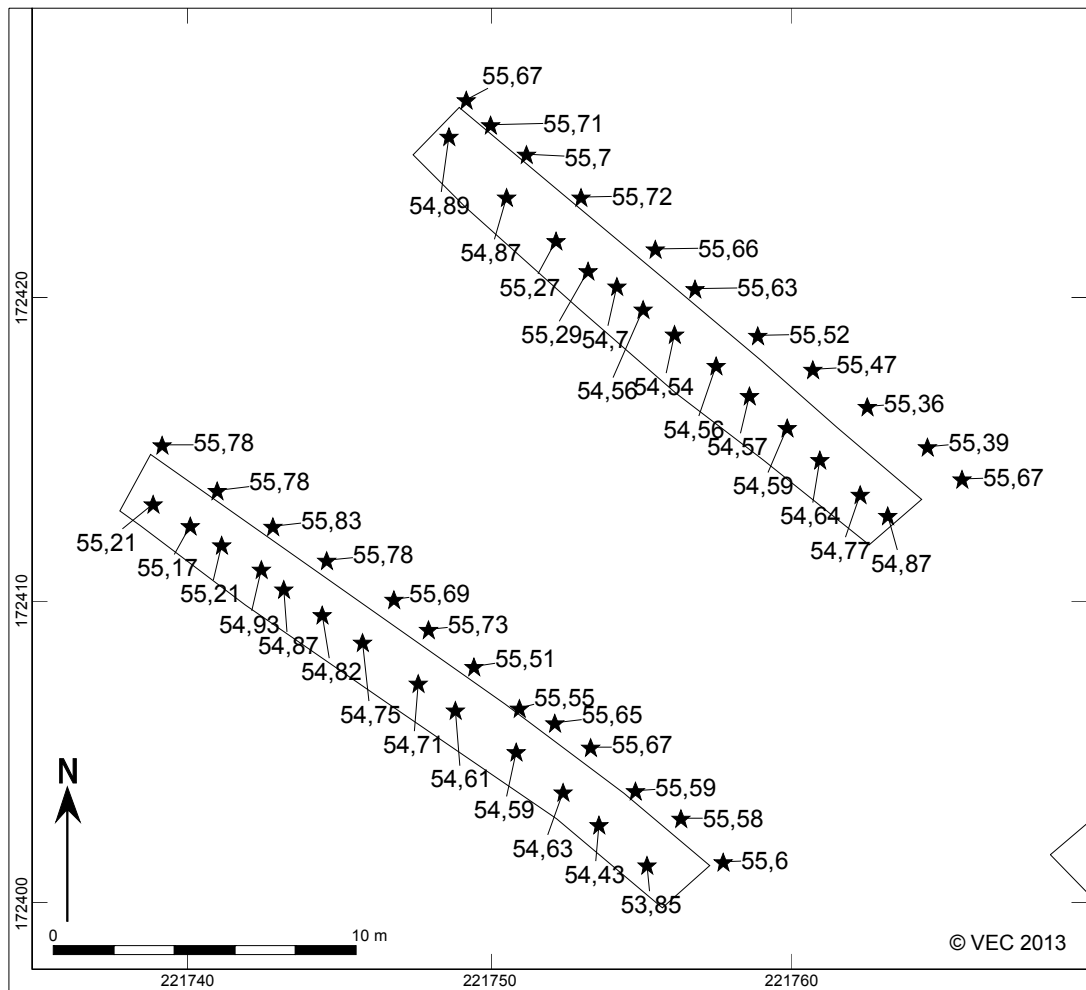
Bijlage 2 Sporenkaarten en vlakhoogtekaarten

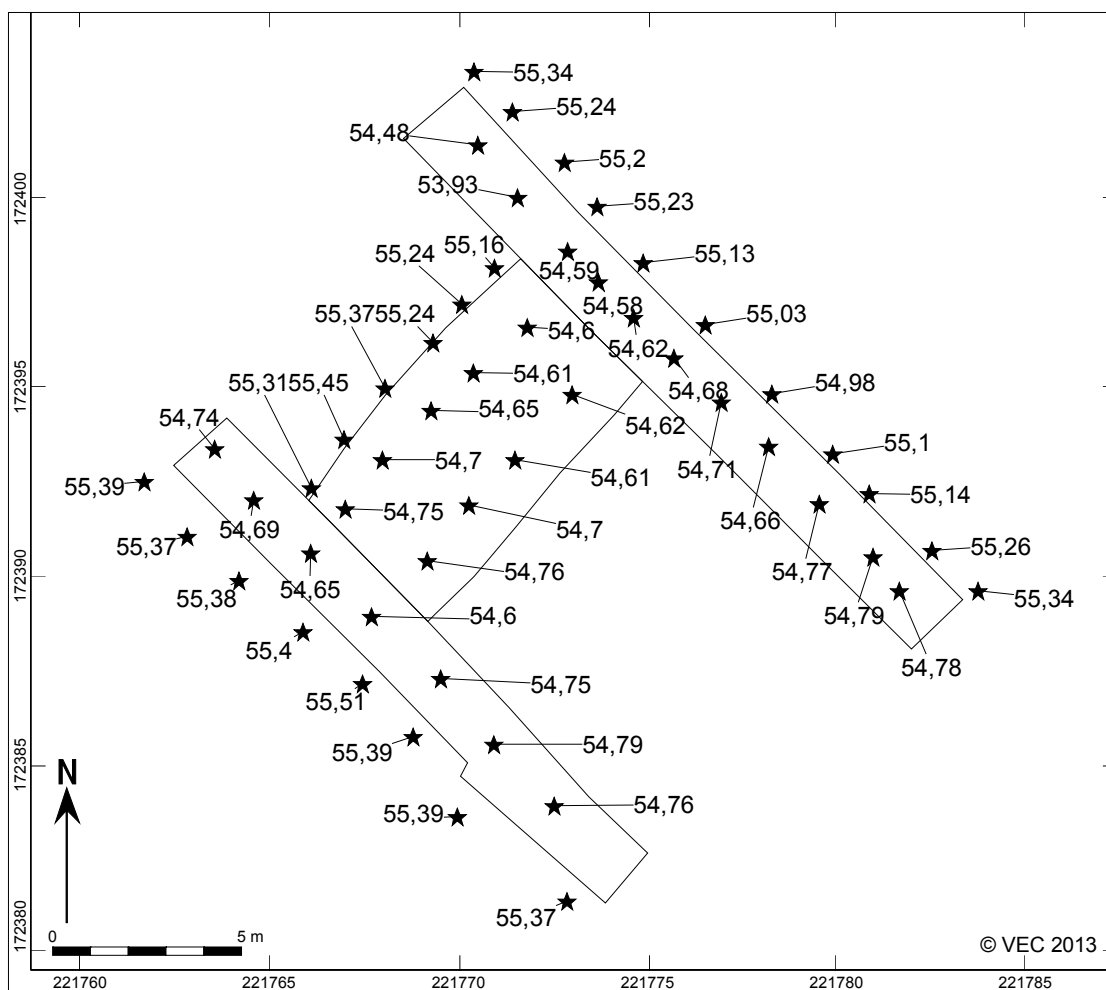
Sporenkaart van het noordelijk deel van de sleuven 1 en 2.

Sporenkaart van het zuidelijk deel van de sleuven 1 en 2 en het kijkvenster.

De geregistreerde vlak- en maaiveldhoogtes bij het noordelijk deel van de sleuven 1 en 2.

De geregistreerde vlak- en maaiveldhoogtes bij het zuidelijk deel van de sleuven 1 en 2 en het kijkvenster.

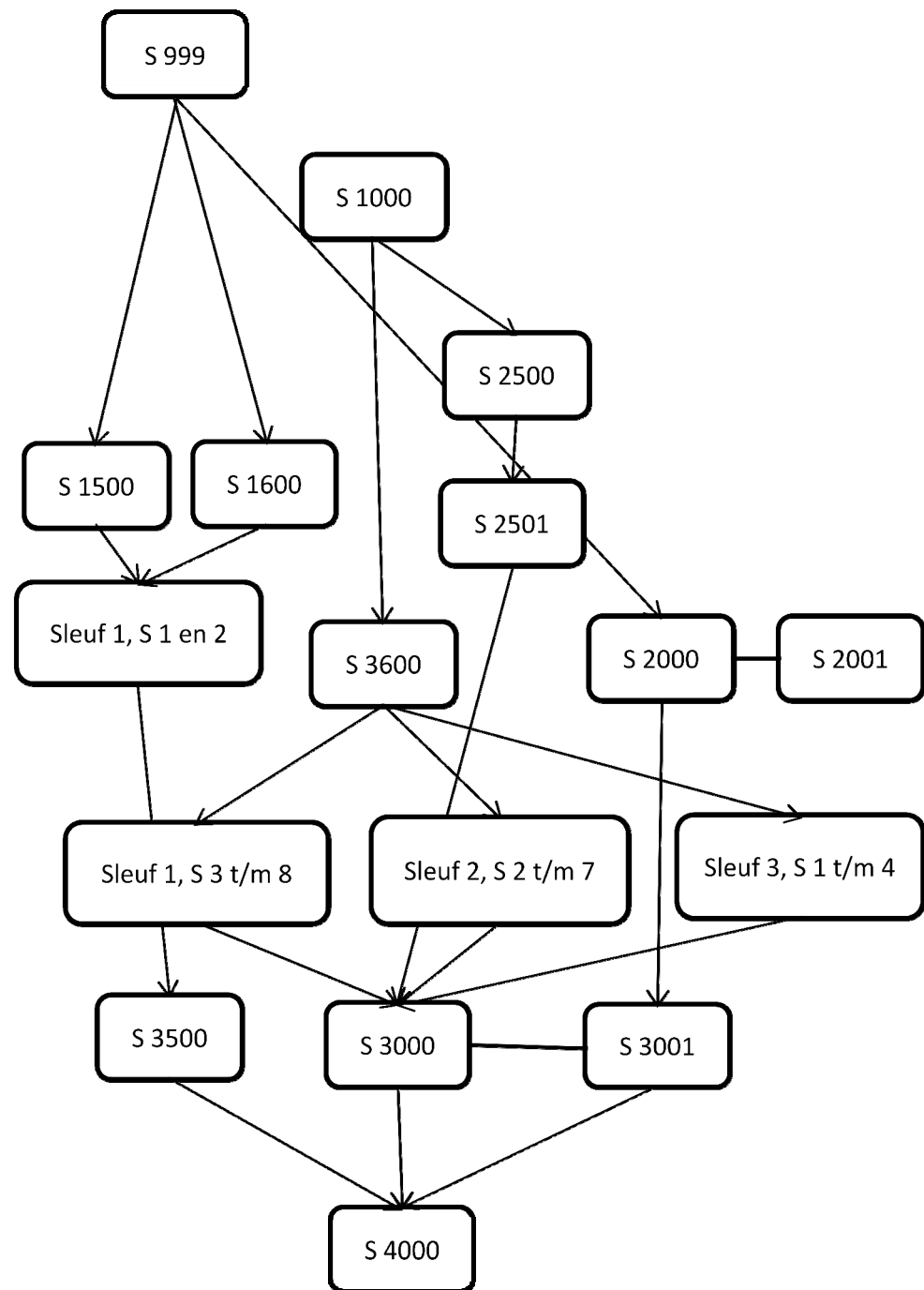
Bijlage 3 Sporenlijst

Opgravings-ID	Putnummer	Vlaknummer	Spoornummer	Aard spoor	Vorm vlak	Vorm coupe	Diepte (cm)	Hoofdkleur	Nevenkleur	Textuur	Gevlekt	Gelaagd	Insluitsels	Opmerking
KORM-13	1	1	1	MR	LIN			DGR	BR	KS2				
KORM-13	1	1	2	MR	LIN			DGR	BR	KS2				
KORM-13	1	1	3	GR	LIN	RND	34	DGR	BR	KS2				
KORM-13	1	1	4	PK	RND			DGR	BR	KS2				
KORM-13	1	1	5	KL	RND			DGR	BR	KS2				
KORM-13	1	1	6	KL	RND			DGR	BR	KS2				
KORM-13	1	1	7	KL	RND			DGR	BR	KS2				
KORM-13	1	1	8	KL	RND	RND	24	DGR	BR	KS2				
KORM-13	1	1	999	REC	ONR			ZW		LZ3				puinkuil
KORM-13	1	1	1050	LG	ONR			GL		ZS2				puinzand
KORM-13	1	1	2000	LG	ONR			BR	GR	LZ1			AW	ophogingslaag
KORM-13	1	1	3000	LG	ONR			BR		LZ1	JA		FE	
KORM-13	1	1	3001	LG	ONR			BR	BL	LZ1	JA			vervuilde grond
KORM-13	1	1	3500	LG	ONR			BR	GR	LZ1			HK	
KORM-13	1	104	1000	LG	ONR			DBR	ZW	LZ1				
KORM-13	1	104	3600	LG	ONR			BR	GR	LZ1	JA			bioturbatielaag
KORM-13	1	104	4000	LG	ONR			LBR	GL	LZ3		JA		
KORM-13	2	1	1	MR	LIN			DGR	BR	KS2				
KORM-13	2	1	2	GR	LIN			GR	LGR	LZ1	JA			
KORM-13	2	1	3	PK	RND	VLK	8	GR		LZ1			HK	
KORM-13	2	1	4	PK	RND			GR		LZ1			HK	
KORM-13	2	1	5	KL	RND			DGR		LZ1				
KORM-13	2	1	6	GR	LIN			LGR	WT	LZ1				
KORM-13	2	1	7	KL	RND			BR		LZ1	JA			boomgat
KORM-13	2	1	1500	LG	ONR			GL		ZS2				puinzand
KORM-13	2	1	1600	LG	ONR			GR		LZ3	JA			verrommeld
KORM-13	2	1	3000	LG	ONR			BR		LZ1	JA			
KORM-13	2	1	3001	LG	ONR			BR	BL	LZ1				vervuilde grond
KORM-13	2	104	1000	LG	ONR			DBR	ZW	LZ1				
KORM-13	2	104	2500	LG	ONR			DBR	GR	LZ1			BW	
KORM-13	2	104	2501	LG	ONR			LGR		LZ1			BW	
KORM-13	3	1	1	PK	RND	RND	22	GR		LZ1				
KORM-13	3	1	2	PK	RND			GR	LGR	LZ1	JA			
KORM-13	3	1	3	PK	OVL			DGR		LZ1				
KORM-13	3	1	4	GA	LIN			GR	LGR	LZ1	JA			
KORM-13	3	1	999	REC	ONR			DGR	ZW	LZ1				
KORM-13	3	1	3000	LG	ONR			BR		LZ1	JA			

Bijlage 4 Vondsteninventaris

Opgravings-ID	Vondstnummer	Putnummer	Spoornummer	Vullingnummer	Verzamelwijze	Volgnummer	Aard	Aantal	Gewicht (g)	Determinatie	Periode
KORM-13	1	2	2	1	AANV	1	Aardewerk	1	4	Witbakkend Maaslands	1000-1300
KORM-13	2	1	2000	1	AANV	1	Aardewerk	13	749	5x Elmpt	1250-1350
										8x Langerwehe steengoed	1300-1350
						2	Natuursteen	2	270	1x leisteel, 1x zandsteen	
						3	Bouwmetaal	1	54	indet.	
KORM-13	3	1	6	1	AANV	1	Aardewerk	20	1429	19x Elmpt	1250-1350
										1x witbakkend Maaslands	
KORM-13	4	1	7	1	AANV	1	Aardewerk	1	13	Roodbakkend	1200-1400
KORM-13	5	3	1	1	AANV	1	Aardewerk	1	4	Grijsbakkend	1250-1500
KORM-13	6	1	8	1	AANV	1	Aardewerk	6	39	Witbakkend Maaslands	1000-1300
						2	Slak	1	17		

Bijlage 5 Harris matrix

Afkortingen in de database

REFERENTIELIJSTEN

Versie 1.6

AARD SPOOR

Aard van het spoor

Code	Omschrijving
AKR	(oude) akkerlaag
AWC	aardewerkconcentratie
BA	balk
BES	beschoeiing
BG	boorgat
BKS	bekisting
BOC	botconcentratie
BPA	beschoeiing, palen
BPL	beschoeiing, planken
BPT	beerput/beerkelder
BRL	brandlaag
BU	bustum
BUN	visbun
BV	bouwvoor
CR	crematiegraf
DIG	dierbegraaving
DK	drenkkuil
DLT	doorlaat (door een muur)
DP	depressie
DR	drain
EG	erfgreppel
ES	esdek
FU	fuijk
GA	gracht
GE	geul
GHE	grafheuvel
GR	greppel
GRK	grafkuil
GT	goot
HA	haard
HAK	haardkuil
HG	huisgreppel
HKC	houtschoorsteenconcentratie
HI	hoefindruk
HO	hout
HU	hutkom
IN	inhumatiegraf
KEL	kelder
KGO	ovale kringgreppel
KGR	ronde kringgreppel
KGK	vierkante kringgreppel
KL	kuil
KS	karrenspoor
LAK	laklaag
LAT	latrine
LG	laag
LO	ophogingslaag
LS	stortlaag
MI	muurinsteek
MR	muur
MSK	mestkuil
MST	muursteen
MU	muuruitbraak
NV	natuurlijke verstoring
NVD	dierlijke verstoring
NVP	plantaardige verstoring
OV	oven
PA	houten paal
PAK	paal met paalkuil
PG	paalgat
PGK	paalgat met paalkuil
PK	paalkuil
PL	plank
PLW	plaggenwand
PO	poel
POE	poer
POT	potstal
PS	ploegspoor
PSE	ploegspoor, eergetouw
PSK	ploegspoor, keerploeg
REC	recent

SG	standgreppel
SI	silo
SL	sloot
SPB	spaarboog
SPG	spitsgracht
SS	spitspoor
ST	steen
STC	steenconcentratie
VL	vlek
VR	vloer
VSC	vuursteenconcentratie
VW	vlechtwerk
WA	waterput
WG	weg
WK	waterkuil
WL	wal
WOO	woonlaag
XXX	onbekend

COUPEVORM

Vorm van de onderkant van het spoor in de coupe

Code	Omschrijving
ONR	onregelmatig
PNT	punt
RND	rond
VLK	vlak
KOM	komvormig
REV	revolvertas
VRK	vierkant
RHK	rechthoekig
NG	niet gecoupeerd

VLAKVORM

Vorm van het spoor op het horizontale vlak

Code	Omschrijving
LIN	lineair
ONR	onregelmatig
OVL	ovaal
RHK	rechthoekig
RND	rond
SIK	sikkelvormig
VRK	vierkant

KLEUR

Duiding van de kleur

Code	Referentie
BE	beige
BL	blauw
BR	bruin
GL	geel
GN	groen
GR	grijs
OR	oranje
PA	paars
RO	rood
RZ	roze
WI	wit
ZW	zwart

Daarnaast:

D	donker
L	licht
SCH	schoon
VL	vuil
ZR	zeer

DBRGR = donkerbruin (hoofdkleur is dan grijs)

INSLUITSEL

Aard van een insluitel van een vulling

<u>Code</u>	<u>Referentie</u>
AS	as
AW	aardewerk vaatwerk
BOT	bot (geen schelp)
BS	baksteen
BW	bouwaardewerk (baksteen, dakpan, tegel)
FE	ijzeroer
FF	fosfaat
GL	glas
HK	houtschool
HL	huttenleem
HT	hout
KI	kiezel
LR	leer
MET	metaal
MN	mangaan
NS	natuursteen
OKR	oker
SCH	schelp
SL	slak
VKL	verbrande klei
VST	vuursteen

TEXTUUR

Textuur van een vulling met NEN-classificatie

<u>Code</u>	<u>NEN</u>	<u>Referentie</u>
K	K	klei
ZK	Ks1	zware klei
MK	Ks2	matig zware klei
LK	Ks3	lichte klei
Z-K		zandige klei
ZI		zavel
ZZI	Kz1	zware zavel
MZI	Kz2	matig lichte zavel
LZI	Kz3	lichte zavel
L	L	leem
SL	Lz1	sieltige leem
Z-L	Lz3	zandige leem
V	V	veen
V1	Vk3	venige klei
V2	Vk1	kleig veen
V3	VKM	mineraalarm veen
Z-V	Vz1	zandig veen
Z	Z	zand
FZ	Zs1	fijn zand
MZ	Zs1	middelgrof zand
GZ	Zs1	grof zand
ILZ	Zs2	iets lemig zand
LZ	Zs3	lemig zand
IGHZ	g1	iets grindhoudend zand
MGHZ	g2	matig grindhoudend zand
SGHZ	g3	sterk grindhoudend zand
V-Z	Vz3	venig zand
G	G	grind
FG		fijn grind
GG		grof grind
IZHG	Gz1	iets zandhoudend grind
MZHG	Gz2	matig zandhoudend grind
SZHG	Gz3	sterk zandhoudend grind
ST		steen
HT		hout
H0	h1	humushoudend
H1	h2	matig humeus
H2	h3	humusrijk

INHOUD

Aard van het materiaal van een vondst

<u>Code</u>	<u>Referentie</u>
AW	aardewerk vaatwerk
AWG	gedraaid aardewerk
AWH	handgevoemd Aardewerk
BAKSTN	baksteen
DAKPAN	dakpan
ONB	bot (geen schelp)
OMB	bot menselijk
ODB	bot dierlijk
CREM	crematieresten
BOUWMAT	bouwaardewerk (keramisch, geen steen)
COP	coproliet
GLS	glas (geen slak)
HK	houtschool
HT	hout (geen houtschool, geen plantaardige resten)
KER	keramische objecten (weefgewichten e.d.)
ODL	leer
MXX	metaal (geen slak)
MCU	koper/brons
MFE	ijzer
MPB	lood
MIX	gemengd
SXX	natuursteen (geen vuursteen)
PIJP	pijpenkoppen en -stelen
SCH	schelp
SLAK	slakken
TEGEL	tegel
OTE	textiel, touw
HUTTELM	verbrande klei (geen lemen gewichten)
SVU	vuursteen
XXX	overig

MONSTER

Aard van een monster

<u>Code</u>	<u>Referentie</u>
MA	monster algemeen
MAR	monster arthropoden
MBOT	monster bot
MC14	monster voor ¹⁴ C-datering
MCH	chemisch monster
MCR	crematiemonster
MD	monster voor dendrochronologisch onderzoek
MDIA	diatomeemonster
MDNA	DNA-monster
MFF	fosfaatmonster
MHK	houtschoolmonster
MHT	houtmonster
MP	pollenmonster
MSC	schelpenmonster
MSL	monster slijpplaat
MZ	zadenmonster voor botanisch onderzoek

VERZAMELWIJZE

Manier waarop een vondst of monster is verzameld.

<u>Code</u>	<u>Referentie</u>
AAC	aanleg coupe (handmatig schaven)
AANV	aanleg vlak of profiel (handmatig)
BIGB	bigbag
COUP	couperen (handmatig)
DETC	detectorvondst
LICH	lichten (vondst met omringende grond integraal verwijderd)
MAA	machinale aanleg
MAF	machinale afwerking (of machinaal couperen)
MSCH	machinaal schaven
PUNT	puntvondst (ingemeten)
SCHA	uitschaven (handmatig)
SPIT	uitspitten (handmatig)
TROF	troffelen